

MUZEJNÍ

SPOLEK
V UHERSKÉM HRADIŠTI
občanské sdružení

SPOLKOVÝ ZPRAVODAJ

číslo 22., březen 2026

Valná hromada Muzejního spolku v Uherském Hradišti

Jednání valné hromady dne 10. dubna 2025 zahájila ve stanoveném čase místo-předsedkyně spolku PhDr. Blanka Rašticová. Úvodem konstatovala, že dle prezenční listiny je přítomno 76 členů spolku a valná hromada je usnášeníschopná.

Valné hromadě předložila následující program:

1. Zahájení
2. Volba mandátové, volební a návrhové komise
3. Zpráva o činnosti předsednictva a plnění programu činnosti v roce 2024 – PhDr. B. Rašticová
4. Zpráva o hospodaření spolku za rok 2024 – Jitka Zpěváková
5. Zpráva revizní komise – JUDr. F. Smiščík
6. Zpráva o stavu členské základny v roce 2024 – PhDr. B. Rašticová
7. Doplnující volba člena předsednictva
8. Návrh programu činnosti na rok 2025 – PhDr. B. Rašticová
9. Diskuse
10. Závěr

Program byl přítomnými jednomyslně schválen.

Do mandátové, volební a návrhové komise byli navrženi a poté jednomyslně zvoleni Ludmila Štefánková, Ing. Vojtěch Masařík, Mgr. Radomír Válek.

Místopředsedkyně spolku přednesla **zprávu o činnosti předsednictva a plnění programu činnosti v roce 2024**. Úvodem vzpomněla zesnulého předsedu spolku Ing. Ladislava Šupku, dlouholetého člena (od roku 2006) Ing. Jaroslava Hrabce a zakládajícího člena Ing. Jaroslava Zemana a vyzvala přítomné, aby uctili jejich památku povstáním a tichou vzpomínkou.

Zde je doslovně citována přednesená zpráva:

Vážení přítomní, za uplynulých 21 let existence našeho spolku je to dnes poprvé, kdy zahajují valnou hromadu a budu ji řídit. Důvod je nám všem známý – 23. ledna zemřel předseda spolku Ing. Ladislav Šupka. Pro náš spolek je to velká ztráta a jen těžko ho někdo dokáže nahradit.

Dříve než přednesu zprávu o činnosti v roce 2024, Vás chci seznámit s usnesením předsednictva ze dne 6. února 2025: předsednictvo se na svém jednání jednomyslně usneslo, že v letošním roce nebude provedena volba předsedy spolku vzhledem k tomu, že v příštím roce končí volební období a bude provedena volba nového předsednictva a předsedy. Valné hromadě bude tento návrh přednesen a navržen do usnesení valné hromady. K návrhu usnesení se přítomní členové mohou vyjádřit.

Předsednictvo spolku se během roku 2024 sešlo pouze dvakrát, protože většinu spolkových záležitostí řešilo elektronickou cestou. Pravidelným bodem jednání byla příprava a realizace programu činnosti schváleného valnou hromadou. Jarní dubnové zasedání předsednictva se neslo ve znamení příprav valné hromady, která se konala 9. 5. 2024, a upřesnění programu spolkové činnosti, jehož základní body připravilo předsednictvo již na podzim roku 2023.

Projednána byla jedna přihláška nové členky a stanovena odměna paní Jolaně Marholtové za vedení účetnictví spolku v roce 2023.

Na říjnovém jednání předsednictvo provedlo kontrolu plnění programu a konstatovalo, že se výrazně snížil zájem členů o účast na spolkových zájezdech. Vzhledem k tomu, že oba plánované zájezdy byly jednomyslně schváleny na valné hromadě, je s podivem, že o účast na nich členská základna v jednom případě projevila zájem poměrně vlažný a v druhém případě zájem nevalný. V případě zájezdu do brněnského podzemí se ještě podařilo téměř naplnit autobus účastí nečlenů, k zájezdu do Telče se přihlásilo jen 27 členů a ani opakované výzvy místopředsedkyně nepřinesly kýžený výsledek. Z tohoto důvodu musel být zájezd zrušen, což s sebou přineslo určité komplikace při jednání s dopravcem. Vše se podařilo zařídit bez penalizace.

Velká pozornost byla věnována žádostem o přijetí a také ukončení členství. Předsednictvo projednalo a schválilo přihlášky 5 nových zájemkyň o členství a 7 členů o ukončení členství většinou ze zdravotních důvodů. V této souvislosti schválilo prominutí nezaplacených členských příspěvků Petra Kopy za léta 2022–2024, neboť je dlouhodobě vážně nemocen, a manželů Boženy a Zdeňka Polednových, kteří své členství chápali jako podporu spolku, žijí v Praze a nezúčastnili se žádných akce spolku.

Předsednictvo se rovněž zabývalo úkolem stanoveným hospodářce valnou hromadou, a sice prověřit možnosti vyššího zhodnocení spolkového jmění v bankách a připravit návrh na změnu banky. Vzhledem k onemocnění předsedy spolku, který by musel být fyzicky přítomen při jednáních o ukončení vedení účtu a uzavření smlouvy s novou bankou, nemohl být tento úkol splněn.

Součástí jednání bylo doplnění programu činnosti o přednášku Jana H. Vitvara, která nebyla původně plánována a odložena dvou přednášek na příští rok.

V závěru října se uskutečnilo elektronické jednání předsednictva spojené s hlasováním per rollam. Na základě návrhu místopředsedkyně bylo projednáno vyplacení honoráře doc. PhDr. Luďkovi Galuškoví, CSc. za dvě komentované prohlídky expozice v Klenotnici Velké Moravy. U vědomí toho, že dne 8. 10. 2009 přijalo předsednictvo usnesení, že: „Honoráře se netýkají členů Muzejního spolku v Uh. Hradišti, kteří své přednášky, besedy a průvodcovství vykonávají pro spolek bezplatně“, zdůraznil přednesený a po projednání schválený návrh, že toto usnesení bylo až dosud důsledně dodržováno, avšak komentované prohlídky Klenotnice v Archeoskanzenu Modrá se odlišují od komentovaných prohlídek, které dosud spolek pořádal (např. prohlídky památek města, uměleckých děl na hřbitově v Mařaticích atd.), neboť přednášejícímu vzniknou realizací náklady.

Program činnosti na rok 2024 zahrnoval přednášky:

- RNDr. Dušan Trávníček: Laos dne 25. ledna
- Bc. et Bc. Zdeněk Kuchař: Výsledky archeologických výzkumů v roce 2023 dne 22. února
- PhDr. Aleš Naňák: Kamenosochařské dílny na Uherskohradištsku dne 7. března
- akad. sochař Andrej Šumbera: Středověké zlatnické techniky očima restaurátora dne 6. listopadu

Jak již bylo výše uvedeno, přednášky Mgr. Dany Vedra: Jordánsko – brána Středního východu a PhDr. Zdeňka Homoly na téma Mýtus věznice v Uherském Hradišti, byly odloženy. Neplánovaně byla zařazena přednáška Jana H. Vítvara Umění, kterému nikdo nerozumí, což se ukázalo jako šťastné rozhodnutí, neboť ji navštívilo poměrně hodně posluchačů mladšího a středního věku, kteří se během přednášky často zapojili do diskuze. Průběh setkání ukázal, že se pro spolek a muzeum otevírá nová cesta, jak zaujmout veřejnost.

O snižujícím se zájmu členů spolku o účast na spolkových zájezdech jsme na valné hromadě hovořili už v předchozích letech 2023 a 2024. V programu činnosti 2024 bylo plánováno uskutečnění dvou zájezdů, a sice do brněnského podzemí (vodojemy a kostnice u sv. Jakuba), který se podařilo realizovat díky oslovení nečlenů spolku, a uskutečnil se 29. června. Druhý zájezd do Telče musel být pro nezájem zrušen. O komplikacích spojených s rušením se detailně nebudu zmiňovat... Předmětem našeho dnešního jednání by mělo být detailní prodiskutování otázky, zda v budoucnu vůbec zájezdy pořádat a pokud ano, s jakou tematikou a v jakém termínu, aby zaujaly dostatečný počet zájemců.

Ukazuje se, že větší zájem mají členové spolku o exkurze do blízkého okolí. Možná je to tím, že nezaberou tolik času jako zájezdy, každý se může rozhodnout, zda po komentované prohlídce stráví v dané lokalitě ještě další hodiny, či zda se vrátí domů, exkurze nepochybně nabízejí více volnosti nežli zájezdy. Už o první exkurzi v roce 2023 byl slušný zájem a exkurze připravené v loňském roce našly u našich členů velkou odezvu.

Uskutečnily se tři ze čtyř plánovaných exkurzí:

- Luhačovice II – architektura D. Jurkoviče včetně návštěvy Slunečních lázní – 8. 6. 2024
- Cyrilometodějské centrum Staré Město – 17. 10. 2024
- Klenotnice Velké Moravy, Modrá – 12. 11. 2024

Poznávání zlínské architektury muselo být z časových důvodů přesunuto na letošní rok.

Vraťme se nyní detailněji k jednotlivým akcím.

Tématem první přednášky konané 25. ledna 2024 byl Laos s podtitulem příroda, lidé a bomby. Vyprávění zoologa Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně RNDr. Dušana Trávníčka o putování tří zoologů po známých i málo navštěvovaných oblastech země ležící v tropech jihovýchodní Asie, bylo doprovázeno množstvím obrázků a autentických zvukových nahrávek. Posluchači se vydali do horských vesnic ležících při hranicích s Čínou, potulovali po malebném okolí vesnice Muang Ngoi u řeky Nam Ou, kde lze dodnes nalézt stopy po masivním bombardování z let 1964–1973 a nakonec zavítali do bývalého královského města Luang Prabang, které je zapsané na seznamu památek UNESCO.

Hojně byla navštívená přednáška Bc.et Bc. Zdeňka Kuchaře, archeologa Slováckého muzea, která se konala 22. února. Přednáškový sál byl zaplněn do posledního místa, neboť téma přednášky Záchranná sezóna 2023 – nové archeologické objevy na Slovácku, věnované výzkumům v Ostrožské Lhotě a v Hluku, zaujalo obyvatele obou míst. Zdeněk Kuchař umí posluchače svým výkladem zaujmout a názorně jim vysvětlil objev kostrového pohřebiště z doby prvních zemědělců objevené v Ostrožské Lhotě. Na lidské pozůstatky staré přibližně sedm tisíc let narazili stavbaři při pokládce inženýrských sítí pro již postavený rodinný dům. Nález oznámili pracovníkům Slováckého muzea, kteří zde v červenci a srpnu provedli záchranný archeologický výzkum.

Na ploše o rozměrech 10 x 5 metrů při něm odkryli výjimečně dobře zachovalé pohřby lidí z doby středního neolitu uložené v sídlištních objektech. Analýzy prokázaly, že nejmenší, poškozená, kostra náležela přibližně sedmiletému dítěti, další pak ženě staré přibližně 45 let, která byla pohřbená v atypické poloze na břiše. Stáří další ženy, jejíž neporušený skelet byl objevený v sídlištní jámě, bylo odhadnuto na 45–60 let. Na její hruď byl nalezeno několikanásobně provrtané spinadlo vyrobené z mořské mušle. Částečně porušený skelet ženy staré asi čtyřicet až padesát let byl narušen pozdějším zásahem.

V druhé části své přednášky se Zdeněk Kuchař věnoval záchrannému výzkumu prováděnému v areálu hlucké tvrze. Jeho cílem bylo mimo jiné prozkoumat studnu na nádvoří, základy západního a východního křídla, stavební prvky původní dřevěné tvrze, jakož i aktivity před založením tvrze. Výzkumem byla prokázána existence studny na nádvoří, stejně jako kanalizace z období renesance. K významným objevům náleží keramika dokládající osídlení v neolitu, dubové kůly z vodního příkopu z 15. století či zbytek zdi středověkého obranného objektu (předbraní). Pozoruhodné jsou rovněž nalezené fragmenty renesančních kachlů, kovové stavební prvky (např. hřebíky) a také zbraně (bojová sekera, rukojeti tesáků, šípky do kuší), které byly nalezeny ve vodním příkopu. Významné místo mezi nálezy zaujímá rovněž rané novověké sklo z druhé poloviny 16. století, u něhož přednášející poukázal na analogie z Pražského hradu.

V pořadí třetí přednáška pořádaná spolkem pro veřejnost se zaměřila na problematiku Kamenosochařských dílen na Uherskohradištsku na přelomu 19. a 20. století. PhDr. Aleš Naňák se životu a dílu kameníků a kamenosochařů na jihovýchodní Moravě

věnuje řadu let. Ve své přednášce představil dílnu sourozenců Václava a Štěpána Minaříkových z Uherskobrodsko, Jindřicha Náplavy z Buchlovic a děda, otce a syna Zbořilových ze Starého Města. Kromě představení jejich nejvýznamnějších děl věnoval zejména pozornost křížům, sochám a památníkům v Uh. Hradišti a blízkém okolí. Také o tuto přednášku projevila veřejnost značný zájem. V této souvislosti mi dovoluji konstatovat, že se spolku daří upoutat mnohdy větší zájem mezi veřejností nežli ve vlastních řadách.

8. června 2024 se uskutečnila exkurze v lázních Luhačovice nazvaná Po stopách Dušana Jurkoviče, kterou vedla Mgr. Ladislava Hornáková, kurátorka sbírky architektury Krajské galerie výtvarného umění ve Zlíně. Provedla nás areálem lázní, avšak již cestou z nádraží vyprávěla o některých zajímavých stavbách ve městě. Společně jsme si prohlédli přízemí Jurkovičova domu včetně vybavení koupelen, pokračovali jsme přes Lázeňské náměstí kolem Společenského domu, ředitelství lázní, domu Bedřicha Smetany, Hudebního pavilonu až k Jestřábí. Krátce jsme navštívili Pražskou čtvrť, kde jsme se zastavili u vil Vlastimila a Valaška a procházku jsme ukončili v nově renovovaných Říčních a slunečních lázních jejich prohlídkou. Počasí nám přálo, a tak se mnozí osvěžili procházkou brouzdalištěm či navštívili expozice ve Vodolčebném ústavu.

Na konci června, v sobotu 29. 6., se uskutečnil jediný z poznávacích zájezdů. Cílem bylo brněnské podzemí, konkrétně zpřístupněné vodojemy na Žlutém kopci a Kostnice u sv. Jakuba. Komplex tří vodojemů je unikátní technickou památkou, která sloužila svému účelu až do roku 1997. V roce 2014 jí hrozila zkáza, avšak o pět let později byla zapsána mezi nemovité kulturní památky a tím de facto zachráněna. Byla zahájena její oprava a do nejstaršího vodojemu se mohli první návštěvníci podívat v létě 2020. Současně začali odborníci zkoumat i druhý cihlový vodojem. Monumentální nádrž s pilíři, vysokými arkádami a fragmenty armatur působila dojmem bizarního chrámu. Nasvětlený v celé své kráse se zpřístupnil veřejnosti díky pohodlnému schodišti v roce 2022. Následovala citlivá rekonstrukce betonové nádrže, která se zachovala ve velmi dobrém technickém stavu. Celý areál včetně revitalizovaného parku se otevřel na jaře 2024.

Odpolední prohlídka Kostnice u sv. Jakuba, ačkoliv svým prostorem nevelká, nás rovněž velmi zaujala, neboť se jedná o druhou největší kostnici v Evropě, hned po pařížské. V prostoru expozice jsme kromě vystavených artefaktů obdivovali také umělecká díla současných autorů a celou prohlídku umocňovala autorská hudba Miloše Štědrone složená speciálně pro tento prostor.

Podzimní aktivity jsme zahájili akcí určenou jen pro členy spolku dne 17. října. Podnětem se stala výstava Z trezoru Slováckého muzea – zlato Velké Moravy, kterou muzeum připravilo u příležitosti Mezinárodního dne archeologie. Cílem ovšem nebyla jen výstava, ale také komentovaná prohlídka Cyrilometodějského centra. Již před dvěma lety měli členové spolku možnost prohlédnout si nově otevřené centrum, protože se komentované prohlídky nezúčastnili všichni, na valné hromadě byl vnesen požadavek umožnit prohlídku dalším zájemcům a předsednictvo ve spolupráci s vedením muzea tomuto přání vyhovělo. Vedoucí archeolog muzea Mgr. Tomáš Chrástek a jeho kolega, spolkařům dobře známý Bc. et Bc. Zdeněk Kuchař, provedli

zájemce prostorami centra a svým fundovaným výkladem doplnili nejen obě instalované expozice: multimediální nazvanou Příběh Konstantina a Metoděje o životě obou bratrů a dále expozici Pravěk Uherskohradištska. Kromě obou expozic měli účastníci možnost nahlédnout do depozitářů, dílny konzervátorů a knihovny a studovny určené pro badatele. V závěru měli účastníci jedinečnou možnost zhlédnout originály zlatých velkomoravských šperků, které jsou obvykle pečlivě uloženy v trezoru Slovákého muzea.

V průběhu listopadu připravil spolek ve spolupráci s muzeem dvě přednášky určené veřejnosti a jednu interní spolkovou akci. Díky PhDr. Miladě Frolcové a MUDr. Jiřímu Rohelovi přijel 6. listopadu přednášet akademický sochař Andrej Šumbera, jeden z našich nejvýznamnějších restaurátorů. Jeho přednáška se uskutečnila v přednáškovém sále Památníku Velké Moravy – Cyrilometodějském centru ve Starém Městě, kde byla současně díky vstřícnosti vedení muzea a kurátorů zpřístupněna mimořádná jednodenní výstava pozdně gotické monstrance a kříšťálového kříže ze sbírek muzea, které Andrej Šumbera v devadesátých letech restauroval. Během svého výkladu představil Andrej Šumbera některé památky Svatovítského pokladu, které restauroval či spolupracoval na jejich restaurování. V závěru svého výkladu přislíbil pokračování např. na téma Závěšova kříže.

A do třetice zlato a poklady, tentokrát z doby Velké Moravy. Komentovaná prohlídka Klenotnice Velké Moravy v Archeoskanzenu Modrá byla určena pouze pro členy spolku a uskutečnila se 12. listopadu. Výstavou Elity Velké Moravy, otevřenou 20. 6. 2024, nás provedl její autor, doc. PhDr. Luděk Galuška, CSc. Pro velký zájem a také vzhledem k poměrně malému prostoru expozice realizoval dvě komentované prohlídky za sebou. Během svého výkladu připomněl dějiny Velké Moravy, které jsou v Klenotnici zachyceny prostřednictvím třech panoramatických scén s audiovizuálními efekty věnovaných vládnoucím knížatům Velkomoravské říše. Podrobně se věnoval jednotlivým vystaveným šperkům a dalším skvostným výrobkům raně středověkého řemesla objeveným v hrobech velmožů a jejich rodin na kostelních pohřebištích centrálních hradišť Velké Moravy. Vystavený soubor byl vskutku unikátem, obsahoval celkem 200 originálních předmětů z 9. století a také 5 nových vědeckých rekonstrukcí.

Poslední akcí připravenou spolkem bylo setkání s výtvarným kritikem a publicistou Janem H. Vitvarem, autorem knihy Umění, kterému nikdo nerozumí. A právě v době konání vyšla jeho druhá kniha nazvaná Umění, kterému rozumějí úplně všichni, kterou úvodem svého vystoupení krátce představil. Ačkoliv byla akce propagována jako přednáška, Jan Vitvar ji pojal spíše jako besedu, a to bylo dobře. Během setkání se hovořilo nejen o umělcích, kteří se věnují realistické tvorbě, ale také o umění kontroverzním či artwashingu. V průběhu setkání se o těchto tématech živě diskutovalo.

Ve Spolkovém zpravodaji si můžete všechny akce připomenout a seznámit se s postřehy a pocity účastníků – autorů článků. Jím všem děkuji za ochotu, s níž vyšli vstříc mým prosbám, i za to, že články napsali; stejně tak děkuji všem, kteří poskytli fotografie a členkám předsednictva PhDr. Miladě Frolcové a Bc. Haně Patkové za pomoc při korekturách konečné podoby zpravodaje.

Dovolte, abych v závěru poděkovala všem, kteří se podíleli na přípravě a realizaci všech akcí.

Zprávu o hospodaření spolku vypracovanou hospodářkou Jitkou Zpěvákovou přednesla PhDr. B. Rašticová:

Příjmy muzejního spolku v roce 2024 tvořily:

• Nevyčerpané zůstatky na účtu a v hotovosti z roku 2023	197 469,49 Kč
• Členské příspěvky z roku 2024	34 950,00 Kč
• Příspěvky za zájezdy	22 790,00 Kč
• Úroky z účtu	15,87 Kč

PŘÍJMY 2024 CELKEM **255 225,36 Kč**

Výdaje byly čerpány k zabezpečení plánovaných akcí spolku v roce 2024 v následující výši:

• Vyplacené dohody o provedení práce včetně odvodu daně z příjmu	32 144,00 Kč
• Grafické zpracování Spolkového zpravodaje	4 250,00 Kč
• Dopravné za zájezdy a náklady	23 664,00 Kč
• Občerstvení, kancelářský materiál	5 681,00 Kč
• Poplatky banka	400,00 Kč

VÝDAJE 2024 CELKEM **66 139,00 Kč**

Hospodaření muzejního spolku za rok 2024 skončilo s kladným zůstatkem ve výši **189 086,36 Kč**

Tento zůstatek bude převeden pro použití činnosti spolku do roku 2025. Zpráva byla vzata na vědomí bez připomínek.

Předseda revizní komise JUDr. František Smitšík přednesl **zprávu o revizi hospodaření**. Valná hromada ji jednomyslně schválila.

V dalším bodě jednání místopředsedkyně spolku PhDr. Blanka Rašticová přednesla **zprávu o stavu členské základny** k datu konání valné hromady: žádost o přijetí podalo 8 nových zájemců o členství a předsednictvo po projednání jejich žádosti vyhovělo: Hana Hořáková, Marie Hampalová, Eva Grňáková, PharmDr. Božena Vaňková, Zdeňka Chrástková, Věra Dvořáková, Jitka Němečková, Renata Prokešová. O ukončení členství požádali: Zdeněk a Božena Polednovi (12. 6. 2024), manželé Doleželovi (28. 5. 2024), PaedDr. Marta Reisererová, PhDr. Zdenka Šmatelková (obě 27. 5. 2024), MUDr. Viera Filová (8.1.2025), Jana Šimonová (8. 1. 2025). Předsednictvo projednalo ukončení členství Petra Kopy ze zdravotních důvodů. K datu konání valné hromady měl spolek 140 členů a 1 člena kolektivního.

Vzhledem k úmrtí předsedy spolku bylo nutné provést doplňující volbu člena předsednictva – předsednictvo navrhlo, aby se novou členkou stala PhDr. Bernadetta Vaculíková. Volební komise předložila návrh volby aklamací, po schválení byla volba provedena a PhDr. Bernadetta Vaculíková byla jednomyslně zvolena.

V souladu se stanovami navrholo předsednictvo pověřit PhDr. Blanku Rašticovou, aby ve funkci místopředsedkyně zastupovala zesnulého předsedu Ing. Ladislava Šupku až do volební valné hromady v roce 2026. Tento návrh je součástí zprávy o činnosti a usnesení valné hromady.

Místopředsedkyně spolku přednesla **návrh programu činnosti 2025** zpracovaný předsednictvem spolku a vyzvala přítomné, aby se k programu v diskuzi vyjádřili. V ní bylo předneseno pozvání RNDr. Zdeňka Habrovanského k návštěvě Šlechtitelské stanice vinařské v podzimním termínu a členové projevíli zájem o zájezd do Uherčic. Předsednictvo se bude tímto návrhem zabývat při plánování definitivního programu činnosti. Další podněty či dotazy nebyly vzneseny.

V závěru jednání předložila návrhová komise návrh usnesení, jenž byl jednomyslně schválen:

Valná hromada bere na vědomí:

- 1) Zprávu o činnosti předsednictva a plnění programu činnosti v roce 2024
- 2) Zprávu o hospodaření spolku v roce 2024
- 3) Zprávu o stavu členské základny k datu konání valné hromady

Valná hromada schvaluje:

- 1) Složení mandátové, volební a návrhové komise:
- 2) Zprávu revizní komise za rok 2024
- 3) Volbu PhDr. Bernadetty Vaculíkové za členku předsednictva spolku
- 4) Plán činnosti na rok 2025

Valná hromada pověřuje:

- 1) V souladu se stanovami pověřuje PhDr. Blanku Rašticovou zastupováním ve funkci místopředsedkyně zesnulého předsedu Ing. Ladislava Šupku až do volební valné hromady v roce 2026

Valná hromada ukládá:

- 1) Předsednictvu doplnit program činnosti podle diskuze a průběžně jej aktualizovat.

Po skončení valné hromady proběhla neformální diskuze spojená s občerstvením.

PhDr. Blanka Rašticová

**Přednášející
2025**

PhDr. Miroslava Poláková, Ph.D.

PhDr. Marek Vařeka

Ing. Josef Kyncl

MUDr. Zuzana Balážová, Ph.D.

prof. PhDr. Josef Unger, CSc.

PhDr. Pavel Popelka, CSc.

Mgr. Petra Svobodová, Ph.D.

Holubyho chata na Javořině, svědectví 19 let života legionáře Aloise Zálešáka, rodáka z Uherského Hradiště

Přednáška PhDr. Miroslavy Polákové, Ph.D. se uskutečnila dne 6. února 2025 za velkého zájmu členů spolku i veřejnosti. A oprávněně. Paní doktorka poutavě a s opravdovým zaujetím podala svědectví nejen o historii Holubyho chaty, ale také o životě Aloise Zálešáka. (Životopisné údaje zpracované PhDr. M. Polákovou jsou uvedeny v příloze). A Hradišťáci si opět uvědomili, kolik máme mezi sebou rodáků, na které můžeme být hrdi.

Nejprve ale stručně k historii chaty. Výstavbu horské chaty na Velké Javořině inicioval Klub československých turistů v Uherském Brodě a ve Staré Turé a dále ministerstvo obchodu. Základní kámen byl položen 8. července 1923, jako stavitel byl vybrán Josef Jirásek z Uherského Brodu. Krátce před položením základního kamene zemřel Josef Ludovít Holuby, protestantský kazatel, botanik, národopisec a zastánce česko-slovenské vzájemnosti. Ferdinand Prager, předseda odboru KCST v Uherském Brodě a Holubyho přítel, navrhl na jeho počest budovanou chatu – turistickou útulnu pojmenovat jeho jménem. Chata byla poprvé otevřena pro veřejnost 6. července 1924. Prvním správcem se stal právě Alois Zálešák.

V prosinci 1926 bez cizího zavinění vzplanul na chatě požár, a tak původně dřevěná chata byla zcela zničena. Klub československých turistů se rozhodl chatu obnovit, stavitelům byl Josef Hanuš z Uherského Brodu. Nová chata byla otevřena 22. července 1930, hospodářem se opět stal Alois Zálešák.

Život v chatě a její správa byly pro manžele Zálešákovy těžké obzvlášť v zimě, kdy sněh znemožňoval přístup do chaty. Mráz byl tuhý, a tak často trpěli zimou. Dcera nemohla chodit do základní školy, a proto se s ní učili doma.

V srpnu 1939 se zde odehrála jedna z nejdůležitějších porad odbojové organizace Obrana národa. Turistická útulna na Velké Javořině se stala frekventovaným stanovištěm pro uprchlíky z různých koutů protektorátu.

Jak uvedla dr. Miroslava Poláková, místní převaděči těžili z dlouhodobých znalostí terénu a dokázali přizpůsobivě přecházet zelenou hranici podle momentální situace. Bez existence Holubyho chaty a jejich odvážných správců, manželů Zálešákových, by putování českých exulantů přes moravskou hranici protektorátu bylo více namáhavé a rizikové.

Přes Velkou Javořinu v napjatých měsících roku 1939 ilegálně přecházely stovky lidí. Mezi nimi též generál Sergej Ingr, svého času moravský zemský velitel a později ministr obrany v exilové londýnské vládě.

Holubyho chata sehrála důležitou roli také v době Slovenského národního povstání, kdy kolem ní přecházely desítky partyzánů.

Závěrečné měsíce druhé světové války byly na jihovýchodě Moravy vypjaté a blížící se válečná fronta ovlivňovala odbojové aktivity též v okolí nejvyšší hory Bílých Karpat.

Dr. Poláková připomněla momenty ze života manželů Zálešákových, kdy jejich hrdinství a odvaha zaslouží velký obdiv. Vylíčila situaci, kdy současně byli ve sklepech ukryti partyzáni, v objektu chaty se bavili a hodovali Němci a v podkroví se ukrývala židovská rodina

Po válce manželé Zálešákové z chaty odešli, byli unavení a vyčerpaní.

Dne 28. července 2013 u příležitosti 90. výročí založení chaty byla na její fasádě odhalena pamětní deska s bronzovou bustou Jozefa Ludovita Holubyho. Jak uvedla dr. Poláková, jistě by si Alois Zálešák zasloužil, aby na průčelí chaty byla umístěna i pamětní deska s jeho jménem.

... neboť na hrdiny a dobré lidi nesmíme zapomínat.

Mgr. Věra Vyhliďová

Příloha (autorka PhDr. M. Poláková, Ph.D.):

Alois Zálešák se narodil 29. 11. 1895 v Uherském Hradišti-Mařaticích. Vyučil se obuvníkem a jako devatenáctiletý narukoval na ruskou frontu. Dne 21. července 1915 se v Lublinu dostal do zajetí. Po dvou letech pobytu v ruském zázemí vstoupil 10. července 1917 do československých legií, kde působil jako radiotelegrafista u 8. roty, 2. pluku. Domů se vrátil v hodnosti svobodníka 10. srpna 1920. Z Uherského Hradiště odešel pracovat jako správce kina do Vrbového u Piešťan. Krátce nato, v roce 1922, se v Novém Městě nad Váhem seznámil s teprve šestnáctiletou Emílií Kozicovou a hned následujícího roku se s ní oženil.

Když byla otevřena 1924 Holubyho chata, stal se Zálešák jejím nájemcem. Dne 6. prosince 1926 chata vyhořela. S manželkou a dcerou Annou se na nově postavenou, nyní již kamennou, chatu v roce 1930 vrátili a přečkali zde celou válku, přičemž se napojili na Obranu národa a podíleli se na pomoci českým uprchlíkům na území Slovenska až do roku 1941. Od podzimu roku 1944 se chata s jejich pomocí stala i útočištěm partyzánských jednotek. Hned po skončení války se Zálešák s rodinou z chaty odstěhoval a stal se nájemcem statku v Medziháji. Počátkem 50. let odešel do invalidního důchodu a odstěhoval se do Bratislavy, kde také 15. 4. 1958 zemřel.

Bočkajovské útoky na jihovýchodní Moravu v roce 1605

Přednáška PhDr. Marka Vařečky z Masarykova muzea v Hodoníně se uskutečnila 13. března 2025 a byla podána nekonvenčním přednesem, s humorem a také určitou nadsázkou na dost tragické dávné období.

„Já osobně mám Bočkajovce v paměti z událostí, které se staly 8. května 1605, kdy vypálili Ostrožskou Novou Ves, Kunovice, Míkovice a Věsiky. Obyvatelstvo obcí prchalo před násilníky ukrýt se do lesa Hlubočku a vezli na vozech svůj skrovný majetek. Bočkajovci je vypátrali, zabíjeli a majetek brali. A na svatodušní svátek 30. května 1605 zastihli věřící v derflanském kostele při bohoslužbě. Kostel zapálili, a tím donutili lidi kostel opustit, aby je venku zmasakrovali a mladé odvěkli do Uher jako otroky.

V roce 1963 byl hromadný hrob u kostela otevřen, a bylo napočítáno přes 200 pohřbených. Byli to lidé z okolních dědin, které patřily do derflanské farnosti.“

Tyto vědomosti o krutých Bočkajovcích jsem už měl. Na přednášce jsem se dověděl, proč a jak se vlastně z Uher dostali až k nám a kdo to byl Štěpán Bočkaj (Istvan Bocskai).

Od konce 16. století probíhala rekatolizační ofenzíva. Rudolf II. obnovil staré zákony proti protestantům a této šlechtě byly konfiskovány statky. To vyvolalo, už s tehdy probíhající patnáctiletou válkou proti Turecku, odpor šlechty, do jejíhož čela se postavil sedmihradský kníže Bočkaj. Uhry a Sedmihradsko byly evangelické a ležely mezi Rakouskem a Tureckem.

Štěpán Bočkaj nejprve působil jako poradce sedmihradského knížete Báthoryho. Možnost úplného osvobození Sedmihradska, které bylo obsazené Turky, viděl pouze ve spojení s císařským dvorem. V 90. letech 16. století proto zastával v Praze funkci císařského poradce v otázkách sedmihradské politiky. Po prohrané bitvě u Mezökeresztese v roce 1596 vzrostl tlak na Sedmihradsko z osmanské strany a Báthory se vzdal knížecí hodnosti. Sedmihradská šlechta se však bála pomsty Turků za spojení s Habsburky, a proto se s nimi tajně spojila a uznala i vazalský poměr k jejich říši. Začal se odehrávat zápas o vojenské ovládnutí Sedmihradska Habsburky, doprovázený krvavými boji, pleněním a konfiskacemi majetků sedmihradské šlechty. Znechucený Bočkaj odešel do Polska na své majetky a žil tam v politické izolaci.

Nakonec se ale Bočkaj, i když výchovou byl původně katolík, s Osmany spojil proti Habsburkům. Turci využili nesnázi císařského vojska a ovládli Horní Uhry (Slovensko). Bočkajovci zvítězili nad císařským vojskem v roce 1604 u Košic. V únoru 1605 zvolila šlechta Bočkaje za knížete Sedmihradska a v dubnu 1605 za knížete Uher. Turecký sultán mu poslal korunu a meč jako symbol vazalské podřízenosti.

V Bočkajově vojsku bojovali převážně hajduci. Pocházeli z řad královských a svobodných hajduchů a zastávali do té doby významnou roli při protiturecké obraně. Teď z nich byly Bočkajovy úderné rychlé jednotky, které nebojovaly klasicky, ale útočily neočekávaně. Při pobytu v Horních Uhrách se hajduci dostali až na Moravu, dobyli Bzenec, Kyjov, Bojkovice, Zlín. Základnu měli ve Skalici, odkud pronikali na Moravu. Moravská zemská hotovost, která měla hranice hájit, se scházela líknavě a v nedostatečném počtu. Nebyla schopna ubránit území, a proto zde byly vypáleny desítky vesnic a pobito mnoho lidí. Nakonec ale česká a moravská vojska uskutečnila odvetný útok, ve kterém úspěšně dobyla Skalici, Holíč, Branč, pronikla na jihu až k Trnavě a na severu k Trenčínu. V říjnu Bočkaj vtáhl s vojsky do Nových Zámků, Levic, Nógrádské župy a do Ostřihomi a stal se tak fakticky pánem Sedmihradska a jádra Uherska.

Pro oba tábory bylo ale zřejmé, že válka úspěch nepřinese a je nutné zahájit mírové rozhovory. Jejich vedením byl pověřen arcivévoda Matyáš. Mír s Bočkajem byl uzavřen v Prešpurku 23. června 1606.

Za ukončení odporu získal Bočkaj Sedmihradsko a tři uherské župy. V Uhrách byla posílena stavovská moc, byly zrušeny všechny dekrety proti reformovaným. Luteránství a kalvinismus byly zrovnoprávněny s katolictvím. Ve vojenském táboře mezi Žitavou a Váhem byl 11. listopadu 1606 uzavřen mír i s Osmanskou říší.

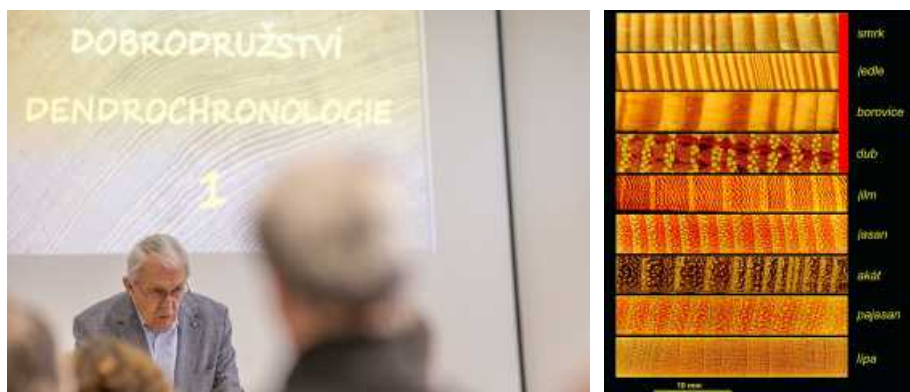
Štefan Bočkaj ale brzo nato zemřel, příčinou byla otrava. Byl pro svůj význam a vliv příliš nepohodlný.

Ing. František Ilík

Letokruhy jako cesta do minulosti – dobrodružství dendrochronologie

Stalo se nepsaným pravidlem, že na každé akci pořádané naším spolkem požádám někoho z členů-účastníků, aby o ní napsal článek do Spolkového zpravodaje. Když zapomenu, nezbude mi, než abych text napsala sama. Většinou mi to nečiní větší potíže, avšak nastanou případy, kdy sedím nad „prázdným papírem“ a pomyslně okusuji tužku, neboť nevím, co napsat. Tak přesně tato situace nastala v případě textu o přednášce z oboru dendrochronologie. Což o to, obor velmi zajímavý a také nesmírně užitečný, ale pro mne obor blížící se „španělské vesnici“... Nedá se nic dělat, přednášku pořádanou ve čtvrtek 25. března 2025 je potřeba zachytit, tak tedy s chutí do toho!

Původně přednášku s výše uvedeným názvem nabídl Ing. Josef Kyncl Slováckému muzeu, ale stejně jako v dalších případech, se její realizace ujal spolek. Pan inženýr zřídil v 80. letech v Botanickém ústavu Akademie věd v Průhonících dendrochronologickou laboratoř, zaměřenou zejména na studium poškozování lesů průmyslovými imisemi. Po odchodu do důchodu založil soukromou laboratoř DendroLab v Brně, jejíž základní náplní je datování dřevěných konstrukcí, ale získaná data mají mnohem širší využití, mimo jiné pro rekonstrukci klimatu. Spolupracuje s laboratoří Mendelovy univerzity. Je autorem či spoluautorem několika knih a desítek vědeckých či odborných prací, ale také populárních článků v časopise Živa. Bližší informace lze nalézt na www.kyncl-dendro.com.

V úvodu svého vystoupení představil pan inženýr svůj obor, včetně jeho aplikací – dendroekologie či dendroklimatologie, a charakterizoval metody práce. Zkoumání jsou založená na šíři letokruhů v odebraném vzorku. Jako konkrétní příklad ukázal dřevo borovice, která byla původně vysazená spolu s dalšími stromy tohoto druhu. Poté, co byly okolní stromy vykáceny, na letokruzích se to projevilo. Stejně tak lze z letokruhů vyčíst období mimořádného sucha, zásah bleskem atp.

V další části přednášky představil datování středověkých staveb v Praze, zejména domů na Starém Městě, jejichž historie sahá až do 13. století. Uvedl mnoho zajímavých faktů, např., že poté, co byla jedle jako stavební materiál vyčerpána, nahradila ji borovice, když i toto dřevo nebylo k dispozici, používalo se dřevo dalších jehličnanů, dovážených převážně z jižních Čech. Zkoumání staveb prováděl také na hradě Veveří, zámku v Blansku, ve městech Most, Plzeň či Telč.

Dendrochronologie je využívána nejen u datování stavebních konstrukcí, ale také u nábytku – např. při zkoumání barokního kabinetu z inventáře zámku Rájec nad Svitavou objasnil, že k jeho výrobě bylo použito dřevo z Francie z oblasti přímořských Alp. Podobně pomáhal určit původ materiálu u tzv. Světelského oltáře z Adamova u Brna, což je pozdně gotické dílo z let 1516–1525, původně z cisterciáckého kláštera ve Zwettlu (Rakousko), které se od roku 1857 nachází v kostele sv. Barbory v Adamově.

Pozornost věnoval také sestavování dlouhých chronologií na příkladech od nás, ze Slovenska či Německa.

Mezi příklady ze zahraničí uvedl několik staveb v Trevíru (Trier), např. tamější katedrálu, amfiteátr či městskou bránu zbudovanou Římany ve 2. století (Porta Nigra). A na závěr promítl ukázky z cest za srovnávacím materiálem (Ťan-Šan, Kavkaz, Sibiř...).

Poznámka na závěr: ač mi principy a metody práce oboru stále zůstávají tak trochu utajeny, přesto jsem měla v říjnu letošního roku možnost přesvědčit se, jak je to obor precizní. Při zkoumání dřevěných vzorků z věže naší Staré radnice dospěl Ing. Josef Kyncl k výsledkům, které odpovídají dochovaným písemným pramenům.

PhDr. Blanka Rašticová

Návštěva vily Alfréda Thoneta v Koryčanech

Nabídka předsednictva navštívit 3. května 2025 vilu Alfréda Thoneta v Koryčanech se u členů spolku setkala s velkým zájmem. Z tohoto důvodu se zájemci o prohlídku museli rozdělit na dvě prohlídkové skupiny. Účastníci první skupiny v počtu devatenácti vilu navštívili ve 14.00 hodin, účastníci druhé skupiny v počtu osmnácti v 15.30 hodin. Vilou obě skupiny provázela Mgr. Petra Svobodová, Ph.D., kurátorka Muzea města Prahy, která se specializuje na památkovou péči zejména historických vil.

Paní doktorka účastníky prohlídky přivítala před vilou, a pak následovalo seznámení nejenom s historií vzniku vily, ale také s podnikatelskými schopnostmi rodiny Thonetů. Vilu dal pro svoji rodinu postavit Alfréd Thonet (1867–1934), vnuk Michaela Thoneta, zakladatele firmy, v roce 1896 podle projektu vídeňského atelieru Fellner a Helmer. V roce 1907 po ničivém požáru nechal Alfréd Thonet postavit novou tovární budovu. K továrně postavil dělnické a úřednické domky (dnešní Tovární čtvrť). Alfréd Thonet byl také posledním starostou obce za doby Rakousko-Uherska.

Zakladatel firmy Michael Thonet byl pracovitý muž, který od dětství vymýšlel nové přístupy a zlepšováky. Pracoval ve Vídni a nechal si patentovat ohýbání nábytku pomocí pásnice. První moravskou továrnu na ohýbaný nábytek otevřel v Koryčanech. Byl zde dostatek dřeva, pracovní síla a dobrá dopravní dostupnost. Bylo mu šedesát let a pod jeho vedením zde vznikla legendární „čtrnáctka“, od roku 1859 sériově vyráběná židle č. 14 – pověstná „thonetka“ a houpací křeslo z roku 1860. Byl konstruktér, designer, vizionář a pragmatický podnikatel, který do procesu výroby nábytku vložil efektivitu. Jeho nástupci později otevřeli závody v Bystřici pod Hostýnem, v Halenkově a ve Vsetíně.

Židliím a nábytku se dařilo i poté, co továrník v roce 1871 zemřel. Výroba však utrpěla světovými válkami a po nich znárodněním.

Z vily se staly jesle, hudebka, prodejna potravin. Nakonec ji odkoupilo město Koryčany. V roce 1954 vedle vily nechalo město postavit „kulturní dům“, čímž vilu urbanisticky zcela zničilo.

Na fasádě vily se podepsala léta chátrání, uvnitř zub času zdevastoval stavební a technické prvky. Tentýž osud potkal zahradu – tenisové kurty, relaxační jezírko, estetickou výsadbu dřevin a rostlin, které byly původně vybudovány pro potěchu rodiny.

Při vstupu do haly se člověku zatají dech. Před námi se klene dřevěné schodiště, zábradlí z ohýbaného dřeva – jednoznačné unikum. Vysoko nad nim se klene skleněná vitráž, která dovnitř propouští matné rozptýlené světlo. Suterénní prostory jsou zdevastované a slouží jako skladiště různých odložených věcí. Po dřevěném schodišti stoupáme do druhého nadzemního patra, kde si prohlížíme skleněný strop, za kterým se skrývá důmyslný systém madel a táhel pro odvětrání, stejně jako nádrž na dešťovou vodu.

Pro úplnost: vila byla v roce 2023 vyhlášena „kulturní památkou“.

Po celkové prohlídce vily a jejího okolí člověka napadá: vila zde stojí opuštěná, kdo „podá ruku historii sražené na kolena a pomůže jí ještě jednou vstát“.

Mgr. Radomír Válek

Návštěva Státního okresního archivu v Uherském Hradišti

Zajímavým počinem v programu Muzejního spolku byla exkurze do státního archivu v našem městě. O tuto akci byl z řad spolkářů mimořádný zájem a díky zprostředkování akce paní PhDr. Blankou Rašticovou se návštěva archivu zrealizovala 12. června 2025.

Uvedeného dne se zájemci o archivní exkurzi shromáždili v 15.45 před budovou archivu, ale protože počet zájemců byl větší než lze do jedné skupiny k odborné prohlídce zařadit, rozdělili jsme se na dvě skupiny. První pod vedením pana Mgr. Lukáše Čoupka, Ph.D., ředitele Státního okresního archivu v Uh. Hradišti, a druhé se ujala paní Mgr. Magdalena Čoupková, archivářka a historička místního archivu.

Obě skupiny byly díky paní Mgr. Čoupkové seznámeny s prostředím tzv. badatelny, kde má možnost každý zájemce, po vyřízení nezbytných úředních formalit, nahlédnout do archivovaných dokumentů, vyhledat si a pro sebe zpracovat potřebná historická fakta. Badatelna je samozřejmě vybavena nejmodernější dostupnou technikou, což usnadňuje a urychluje práci s vyhledáváním požadovaných archiválií a práci s matrikami.

Pan Mgr. Čoupek, Ph.D. naopak obě skupiny seznámil s historií archivu, provedl celým jeho areálem včetně depozitářů a nádherně zrestaurované knihovny františkánského kláštera. Obdélníková místnost má klenbu rozčleněnou malbami na omítce ve štukových rámech. Centrální obraz zpodobňuje dvanáctiletého Ježíše v chrámu a čtyři obrazy v oválných rámech zachycují postavy řádových světců Jana Dunse Scota, Mikuláše z Lyry, sv. Bonaventury a Alexandra z Hales. Malby jsou pravděpodobně dílem malíře Josefa Karla Herchenrãthera. Není bez zajímavosti, že historické jádro archivu v Uh Hradišti je dáno prostředím, v němž se nachází, a to v prostorách františkánského kláštera, který byl založen už roku 1491 správcem olomouckého biskupství Janem Filipcem, který je zde také pochován.

Pozvolna se schylovalo k večeru, když jsme se loučili s ředitelem archivu a nadmíru spokojeni a nabití novými vědomostmi opouštěli poněkud tajuplné prostředí nejen archivu, ale i kláštera.

PhDr. Eva Domincová

Ploština a Valašské Klobouky

V den letního slunovratu, 21. června, spolek navštívil Ploštinu, jihovalašskou osadu, kterou v posledních dnech války postihl tragický osud. Dnes je toto místo národní kulturní památkou se dvěma místy, které tuto tragickou událost připomínají a dokumentují. První je expozice *Tragédie na Ploštině* a druhá *Nová Ploština, památník odboje*. Dominantou místa je na blízkém návrší monumentální památník obětem 2. světové války a fašistické okupace ze zlínského okresu z roku 1975.

Jak k tomu došlo? Na samém konci války, 19. dubna 1945, kdy se už od východu blížila fronta, došlo k přepadení pasekářské osady nacistickým komandem o síle kolem 200 mužů, kteří rojnicí obklíčili místo a zajaté muže, pokud je nezastřelili při snaze dostat se ze zajetí, nahnali do stodoly a upálili. Obětí z celého okolí bylo celkem 24. Akce byla zahájena na základě informací dvou konfidentů ze Zlína, kteří zběhli ze stráže. Oba byli po válce po právu souzeni.

První upomínkou na tuto událost je publikace od kněze Vladimíra Růžičky z roku 1947, který byl rovněž iniciátorem postavení kaple Panny Marie Bolestné na místě domku, kde byl největší počet obětí. Mezi mrtvými byli i lidé nezapojení do odboje, kteří se náhodně na místě vyskytli. Aby mohl odboj fungovat, šlo o desítky partyzánů, kterým veleli sovětští velitelé, pomáhali nejrůznějším způsobem lidé z okolí v počtu asi 150. Šlo především o potraviny, ošacení, často i střechu nad hlavou. Ve válečné době to byly věci velmi nedostatkové.

Pro klobouckého rodáka a taky partyzána, Ladislava Mňacha, byla událost na Ploštině inspirací pro román *Smrt si říká Engelchen*, následně i dvakrát zfilmovaný. Památníkem nás provázel sám autor expozice, Mgr. Ondřej Machálek.

S tísnivými pocity vyvolanými expozicí válečné doby a s vnitřním poděkováním, že my a naši potomci žijeme v míru, jsme se s Ploštinou loučili a autobus nás přesunul malebnou krajinou do Valašských Klobouk, kde se nás po obědě ujal Mgr. Petr Odehnal, Ph.D., znalec a patriot kloboucký. Seznámil nás s pohnutou historií města ležícího na moravsko-uherské hranici a po staletí sužovaného válečnými událostmi a vpády nájedníků. A ještě v roce 1896, kdy popelem lehla většina polovina města, což je považováno za největší požár 19. století u nás.

K nejvýznamnějším památkám patří farní kostel Povýšení svatého Kříže s gotickým jádrem ze 14. století, renesanční věž a barokním interiérem, budova Staré radnice, která je dnes sídlem muzea, mariánský sloup, Červený dům a zajímavostí je také dochovaný renesanční pranýř.

Ve městě zahájil svou kariéru zdejší rodák, architekt Hubert Gessner, autor zdejší Bratmannovy vily, nejstarší secesní stavby v ČR, což se ani moc neví a není jí věnována ani pozornost, především údržbě.

Zájezd nám přiblížil region, který turisty příliš netáhne, jaksi se o něm neví. Škoda. A na Ploštinu by víc měla směřovat dnešní mladá generace, která žije ve skleníkovém prostředí konzumu a neví často, co je bolest anebo aspoň jednodenní hlad.

Ing. František Ilík

Co jsme mohli vidět cestou na Ploštinu a do Valašských Klobouk

Přesně v den letního slunovratu, 21. června 2025, jsme s Muzejním spolkem vyrazili na zájezd na Ploštinu a do Valašských Klobouk. Tímto dnem jsme vstoupili do léta.

Netrpělivě jsem v autobusu vyčkával, až opustíme třídu Maršála Malinovského a najedeme na výpadovku E50 směr Uherský Brod. Rád připomínám lokality, které jsem prochodil a nabízím tuto možnost jako inspiraci účastníkům zájezdu. Hned vlevo od silnice sbíhají výběžky Prakšické vrchoviny, které náleží k Vizovické vrchovině. Nejbližší zajímavostí je Amfík Bukovina, ke kterému se také dostaneme po žluté značce z Vések kolem Popovických rybníků.

Zavádění nových vodních prvků do přírody je dotováno penězi z Evropské unie. Údolím z Drslavic se dostaneme do Prakšic proti proudu potoku Holomňa. Na jeho pravém břehu byly vybudovány vodní nádrže s kaskádami. Před Prakšicemi vyrostl Dolní Prakšický rybník, který připomíná malé moře. Na jižních svazích severně od potoku Holomňa byly vyhlášeny dvě přírodní památky Terasy a Vrchové. Jsou tvořeny komplexem teplomilných společenstev s kamejkou modronachovou a hořcem křížatým. A to už jsme dorazili za Popovice, kde vpravo za starou silnicí na Uherský Brod vznikly mokřady, revitalizací zemědělsky vyčerpané krajiny a kolem nich vede naučná stezka „Okolo mokřadů a tůní“.

Za obcí Veletiny vpravo se zvedá kopec Myšinec (352 m n. m.), na jehož vrcholu vyrostl v letech 1903–1905 pětipatrový pseudorománský zámek s téměř kruhovým půdorysem. Ten nechal postavit hrabě Václav Robert Kounic pro svou mladičku, věčně churavou manželku Josefínu Horovou. Podle Josefíny dostal název letohrádek Obora neboli Pepčín. Zámek neměl dlouhou historii. V roce 1913 hrabě Kounic umírá, v roce 1945 byl zámek vydrancován, většina vnitřního vybavení byla zničena a rozkradena. V roce 1961 umírá hraběnka Josefína, která v té době žila v Brně. V roce 1981 byl zámeček rozhodnutím ONV v Uherském Hradišti zbořen. V zámku bylo na 3 000 knih v různých jazycích, navštívil jej Alois Jirásek, Svatopluk Machar a další.

V Luhačovicích jsme přibrali do autobusu Mgr. Ondřeje Machálka, který se nám stal průvodcem tragédií na Ploštině a je zároveň tvůrcem nové expozice. Projeli jsme Luhačovice a po levé straně na konci jsme minuli areál Slunečních lázní. Areál mi velmi imponuje, protože se jedná o pozoruhodnou stavbu architekta Dušana Jurkoviče. O Luhačovicích by se mohlo dlouze vyprávět. Ve městě sídlí správa CHKO Bílé Karpaty. V Luhačovicích se stýkají Bílé Karpaty s Vizovickou vrchovinou. Z Luhačovic, střediska Zálesí, jsme pokračovali po trase Dolní Lhota, Sehradice, Loučka, Újezd, Drnovice, kde jsme odbočili na sever, směr památník Ploština. Cestu vlevo od nás lemovaly travní porosty, toho času posečené. Za nimi vévodil hlavní masiv Vizovické vrchoviny. Samotná Vizovická vrchovina sahá od Vizovic na severu až po Strážnici na jihu. Je to hornatá krajina, dlouhá 70 km a široká asi 40 km. Do Vizovické vrchoviny patří i Rochus (Černá hora) nad Uherským Hradištěm, na východě města Slavičín, Bojkovice, Luhačovice, které jsou zároveň součástí Bílých Karpat. Částí Vizovické vrchoviny je Přírodní park Vizovické vrchy okolo Vizovic. Přírodní památkou jsou Želechovické paseky a Prakšická vrchovina. V nich jsou specifické přírodní hodnoty jako lesy, louky, pole, vinice, staré sady, vzácné rostliny a živočichové.

Významným centrem jsou největší moravské lázně Luhačovice s mnoha léčivými prameny. Prameny jsou i na Maleniskách u Provodova, okolo Vizovic a na dalších místech. Největší vrchol Vizovické vrchoviny je vrch Klášťov (753 m n. m.). Jedna studánka pramení z této hory. Na vrcholu Klášťov je největší pravěké hradiště na Moravě. Po příjezdu autobusu na parkoviště jsme vyšli po pevné cestě asi 300 m na vrchol kopce s velkým výhledem do kraje. Stojí zde monument Národní kulturní památník Ploština. Památník sestává z 5 betonových obelisků. Vznikl v roce 1975 a od roku 1978 je kulturní památkou. Na schodech u monumentu jsme udělali společnou fotografii všech účastníků. Z tohoto výborného místa rozhledu jsem ukázal vrch Klášťov, který se tyčí přímo nad Ploštinou, dále Vizovické vrchy, které se táhnou na západ. Kolmo na ně se rozkládá pohoří Bílé Karpaty, které končí Vršatcem na slovenské straně. Potom jsme sestoupili do údolí, kde nám Mgr. Ondřej Machálek představil návštěvnické centrum Tragédie na Ploštině, zrekonstruované stavení s expozicí Nová Ploština a kapli Panny Marie Bolestné.

Na oběd jsme sjeli klikatou cestou do restaurace Beseda ve Valašských Kloboukách. Tuto cestu z Ploštiny a Drnovic po levé ruce lemovalo pohoří Bílých Karpat. V roce 1980 byly vyhlášeny na ploše 715 km² jako chráněná krajinná oblast. V roce 1996 se staly Biosférickou rezervací UNESCO. Táhnou se v pásmu 80 km na české straně od Sudoměřic na jihu po Poteč u Valašských Klobouk na severu. Na slovenské straně na ni navazuje CHKO Biele Karpaty, vyhlášená v roce 1979. Bílé Karpaty jsou proslulé zejména květnatými orchideovými loukami, které patří k nejbohatším v Evropě. Po obědě nás provedl městskou památkovou rezervací Valašské Klobouky historik Mgr. Petr Odehnal, Ph.D. V 17 hodin jsme odjížděli přes Vlachovice-Vrbětice, známé výbuchem muničních skladů, a přes Luhačovice zpět do Uherského Hradiště. Byl to velmi poučný zájezd do krásné krajiny, kde se odehrála v historii velká tragédie. Možná jsem vám podrobnějším popisem naznačil možnosti dalších lokálních výletů, které jsem nestihl komentovat v autobusu.

RNDr. Zdeněk Habrovanský

Uherčice a Vranov nad Dyjí

Posledním velkým poznávacím výletem Muzejního spolku byla v letošním roce návštěva zámků Uherčice a Vranov nad Dyjí. Akce se uskutečnila v sobotu 30. srpna a odjezd byl tentokrát pro nás starší generaci poněkud časný, v 6.30. Tradičně se odjíždělo z autobusového nádraží nástupiště 26. Počasí bylo i tentokrát přívětivé; tedy ani horko, ani zima, přiměřeně svítilo i sluníčko. Poněvadž cesta byla poměrně dlouhá, neobešli jsme se bez krátké přestávky s malou kávou.

Po desáté hodině jsme dorazili do cíle naší první části výletu a před námi se objevil půvabný zámek Uherčice, kde jsme měli objednanou komentovanou prohlídku. Nutno podotknout, že mnozí z nás byli v této lokalitě poblíž Znojma poprvé, poněvadž po roce 1945 přešel zámek Uherčice do státní správy a střídavě sloužil administrativě, státním statkům, ženskému nápravnému zařízení, pohraniční strážní a díky necitlivým zásahům těchto institucí směřoval k naprostému zániku. Šťastným rokem byl rok 1995, kdy nad zámkem převzal správu Národní památkový ústav, uskutečnila se jeho rozsáhlá a dlouhodobá rekonstrukce a od roku 2001 se stal zámek Uherčice národní kulturní památkou 1. kategorie.

Zámek Uherčice má dlouhou a bohatou historii, na níž se podílela řada významných šlechtických rodů. Již od 14. století patřila ves Uherčice rodové větvi Krajířů z Krajku. Původně zde stávala menší pozdně gotická tvrz, kterou po polovině 16. století jeho první majitelé přestavěli ve stylu severoitalské renesance na neopevňené venkovské renesanční sídlo, které se soustředilo především na komfort, pravidelné uspořádání obytných místností a kvalitní osvětlení. O něco později došlo k modernizaci stavebního jádra. Dokončení úprav symbolizuje letopočet 1564 v kartuši nad vstupním portálem.

Po roce 1564 přechází zámek Uherčice do majetku dolnorakouského šlechtického rodu Štrejnů ze Švarcenavy, v jejichž držení zůstal po tři generace až do roku 1628. Pod jejich vládou prodělal zámek skutečnou renesanční expanzi. První fáze výstavby zahrnovala jižní a severní zámecká křídla, která byla využita většinou pro hospodářské

účely. Sloužila jako sklady a zahrnovala i pivovar. Po dokončení hospodářské přestavby se noví majitelé zaměřili na reprezentativní úpravy sídla. Z východní strany nechali dvoupodlažní trakt přebudovat na obloukové podloubí a v patře na kolonádu v toskánském stylu. Jižní stranu doplnili zahradou a rosariem.

Po roce 1628 zakoupil panství Uherčice Jakub Berchtold z Tridentu (jeho synové byli později císařem Leopoldem I. povýšeni do stavu říšských hrabat s predikátem z Uherčic), a tak přešel zámek do držení Berchtoldů. Ti se také v 60. letech 17. století zasloužili o barokní přestavby a úpravy zámku.

Poměrně krátce vlastnili Uherčice Heisslerové z Heitersheimu. Za jejich vlastnictví proběhly v letech 1692–1731 nejvýznamnější barokní úpravy zámku, poté jsou však Uherčice prodány dalšímu rodu, a to Hartigům (hraběcí rod pocházející z Lužice, v Čechách od 18. stol.).

Posledními majiteli Uherčic od roku 1768 jsou Collaltové, starý langobardský rod původem z Trevisa, kteří panství drželi plných 180 let. U zámku v Uherčicích založili

Collaltové anglický park s několika drobnými stavbami. Jednou z nich, která dodnes dotváří romantickou atmosféru, je umělá zřícenina, která slouží jako rozhledna, a datem 1801 je nejstarší dochovanou rozhlednou na Moravě. Po roce 1945 byl Collaltům veškerý majetek s okamžitou platností konfiskován a přechází do rukou státu.

Po fundované prohlídce zámku lehce unaveni se usazujeme v restauraci penzionu Na Kolářce a po poledním posezení s obědem odjíždíme ve 14.00 k dalšímu objektu našeho zájmu – zámku Vranov nad Dyjí.

Zámek Vranov nad Dyjí, hojně navštěvovaný českými i zahraničními turisty, je bezpochyby dominantou jižní Moravy. Původně byl vybudován jako jeden z prvků obranné hradní soustavy při jižní hranici země. První písemný doklad o jeho existenci lze najít už v Kosmově kronice. Zpočátku to byl královský majetek, posléze jej v roce 1323 od Jana Lucemburského získal Jindřich z Lipé. V 15. století získali Vranov Lichtenburkové a v průběhu 16. století se tu střídali v krátkých intervalech různí majitelé, např. Ditrichštejnové, Štrejnové ze Švarcenavy, Čertorejští, Meziříčtí z Lomnice ap. Za třicetileté války, kdy hrad obléhali Švédové, došlo k jeho největšímu poškození. Zkázou hradu pak dovršil rozsáhlý požár v roce 1665. Po částečném zničení hradu zahájili již v roce 1665 jeho tehdejší majitelé Althannové přestavbu na barokní zámek podle plánu Jana Bernarda Fischera z Erlachu.

Nejvýznamnější místností zámku se stal rozlehlý Sál předků se sochami předků pánů z Althannu a freskou v kopuli od Johanna Michaela Rottmayra. Součástí zámku je i zámecká kaple Nejsvětější Trojice z přelomu 17. a 18. století. V 18. století následovaly ještě další stavební úpravy, rovněž bylo upraveno na přírodní park i zámecké okolí. Na dovršení úprav krajinářského parku budovaného již za Althannů se v 19. století zaměřili i noví majitelé zámku, a to dva spřízněné rody polského původu Mniszkové a Stadničtí. Posledním majitelem Vranova nad Dyjí se stal německý baron Gebhard von der Wense-Mörse, který koupil zámek jako říšský konfiskát. Po 2. světové válce přešel zámek do vlastnictví státu.

Po prohlídce Vranova se pomalu scházíme u autobusu a velice spokojeni míříme k domovu.

PhDr. Eva Domincová

Brambořík nachový aneb jak jsme jej neznali a v lesích u zámku Uherčice nám vytrěl zrak

Na každý zájezd s Muzejním spolkem se trochu připravuji. Musím vědět, kudy budeme autobusem projíždět, abych si srovnal, co bude vlevo a co bude vpravo od cesty a o čem se dá vyprávět. Termín zájezdu do Uherčic a do Vranova nad Dyjí byl stanoven na sobotu 30. srpna 2025 po trase Brno, Pohořelice, Znojmo, Vranov nad Dyjí, Uherčice. Už hygienická přestávka proběhla na úplně novém místě u dálnice před Brnem. Pan řidič Milan Malina mně prozradil, že název odpočívadla je Brněnské Ivanovice u letiště Brno. Z dálnice D1 jsme potom zabočili na jih na rychlostní komunikaci D52 směr Mikulov.

Kdybychom odbočili doleva před městem Pohořelice, dojeli bychom do města Žabčice. Nachází se zde Školní zemědělský podnik Žabčice. Ten je součástí Mendlovy univerzity v Brně. Spolupracuje s Agronomickou fakultou v Brně, se Zahradnickou fakultou v Lednici a také s Veterinární univerzitou v Brně. ŠZP Žabčice má několik výcvikových středisek. Za prvé rostlinná výroba. Podnik hospodář na ploše 2 300 ha. Za druhé středisko živočišná výroba, kde chovají 15 plemen skotu, sloužící k výuce studentů. Je zde nejmodernější špičková dojírna. Třetí je středisko sady a vinice. Hlavní pěstované odrůdy révy vinné jsou především aromatické odrůdy jako Tramín červený, Pálava, Rulandské šedé, Veltlínské zelené. Pěstují také interspecifické odrůdy a jednou z nich je náš Sevar. Víno vyrobené z hroznů má ochranou známku Akademické víno. Je k dostání v Akademické vinotéce v kampusu Mendlovy univerzity v Brně.

Za Pohořelicemi jsme odbočili doprava na silnici 53, projeli jsme novým obchvatem Lechovic, ale Znojmu jsme se vyhnuli. Před Znojmem jsme odbočili doprava na Suchohrdly, Kuchařovice, Přímětice, Citonice, Milíčovice, Vracovice, Lesnou do Vranova nad Dyjí a pak do Uherčic.

Už jižně od Brna jsme sledovali celý masiv Pálavy s největším vrcholem Děvín (550 m n. m.) a dále větrné elektrárny na rakouském území.

Za obcí Kuchařovice jsme se ocitli na vyvýšeném kopci a město Znojmo nám leželo v údolí po levé ruce jako na dlani. Znojmo jsme s Muzejním spolkem také kdysi navštívili. Vpravo jsme spatřili chladírenské věže Dukovanské jaderné elektrárny.

To pro mě bylo další dobré téma. V roce 2018 vysázeli energetici ve spolupráci se Zbyňkem Prokešem, vinařem z Horních Bojanovic, v těsné blízkosti jaderné elektrárny „Jadernou vinici“. Jedná se o biovinici z odrůd Ryzlink rýnský a Sauvignon na nízkém vedení. Počet vysázených hlav révy vinné je 2 040 ks a symbolizuje to aktuální instalovaný výkon 4 bloků jaderné elektrárny (4 x 510 MW = 2 040 hlav). Nedaleko od Dukovan se nachází botanicky zajímavá Mohelenská hadcová step. Jedinečnou atmosféru vinohradu dotváří zvonička s vyřezávanými reliéfy révy vinné. Vinici střeží „Jaderná stračena“. Od jara 2021 bylo v těsné blízkosti elektrárny umístěno 5 úlů včel, které ročně vyprodukují na 120 kg medu. Včely jsou indikátory čistého ovzduší, a to zde asi bude. Vedle vinohradu je přímo v areálu umístěn ovocný sad a bylinková zahrádka. Víno z jaderné vinice je možné zakoupit pouze pod chladícími věžemi jaderné elektrárny. Pro turisty je zážitkem návštěva jaderné vinice a ochutnávka vín z této vinice.

Od Znojenské přehrady až na západ k Vranovu nad Dyjí se táhne Národní park Podyjí, který byl vyhlášen 10. 5. 1991. Táhne se podél státní hranice s Rakouskem. Na rakouské straně na něj navazuje Nationalpark Thayatal, byl vyhlášen v roce 2000. Největší hora NP Podyjí je Býčí hora 536 m n. m., nejnižší bod leží 217 m n. m. u Gránického potoka. Zpráva NP sídlí ve Znojmě, návštěvnické středisko ve vsi Čížov, na rakouské straně je to obec Hardegg.

Národní park Podyjí se rozkládá podél řeky Dyje ve 40 km dlouhém meandrujícím údolí. Na jihovýchodním okraji na spojnici Znojmo–Hnanice najdeme unikátní pásmo stepních vřesovištních lad. Součástí národního parku je jedinečná viniční trať Šobes. Leží na úbočí skalního ostrohu v meandru řeky Dyje. Odborníky je řazena mezi 10 nej kvalitnějších vinařských poloh v Evropě. Od dubna do září lze ochutnat šobeská vína z produkce Znovin Znojmo přímo na této vinici. Plocha vinice je 11 ha, daří se zde odrůdám RR, RB, Pa, Svg, RV. Žije zde ještěrka zelená. Z flory se zde vyskytuje 77 druhů chráněných rostlin. Prý běžnou rostlinou NP je brambořík nachový. To jsem řekl do mikrofonu a dodal jsem k tomu, že jsem jej ještě neviděl v přírodě. A to už jsme dorazili do údolí Vranova nad Dyjí a mohli jsme si prohlédnout monumentální zámek – hrad z pohledu. Za chvíli tu byly Uherčice.

Do doby prohlídky zámku jsme měli volno, to jsme využili k návštěvě kavárny či romantického parku s drobnými zahradními stavbami. Co se mi přihodilo v kavárně. Naše nová kolegyně PhDr. Ludmila Hobzová byla nadšená mým výkladem v autobusu a přinesla mi za odměnu na talíři sladký věneček. Ten z větší části zlikvidovala moje milá žena Irena se slovy, že „cukr je škodlivý“.

Z jednoho okna na zámku v Uherčicích nám průvodkyně ukázala umělou zříceninu na protější straně v lese a popsala starý mlýn v údolí nedaleko od ní.

Po obědě v penzionu Na Kolářce jsme se v menší skupině vydali na onu zříceninu hradu a ke mlýnu. V lese nás provázelo obrovské množství bramboříků nachových s omamnou vůní. Od té chvíle už neříkám, že jsem je neviděl v přírodě. Viděl a hodně. Patří ke vzácnějším rostlinám, které vyžadují zvláštní pozornost.

RNDr. Zdeněk Habrovanský

Hrdelní právo v raném novověku a moravské šibenice ve světle archeologických výzkumů

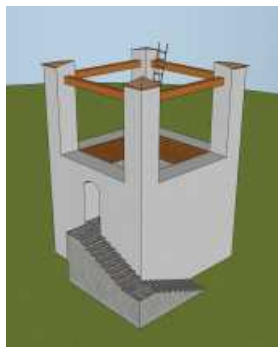
Proměněním hrdelního práva, hledání popravišť a provedeným archeologickým výzkumům v místech, kde stávaly šibenice, byla věnována 16. října přednáška tří odborníků, archeologa a emeritního profesora Masarykovy univerzity v Brně, prof. PhDr. Josefa Ungera, CSc., antropologa Přírodovědné fakulty MU v Brně RNDr. Robina Pěničky, Ph.D. a lékařky a antropoložky Lékařské fakulty MU v Brně MUDr. Zuzany Balázové, Ph.D.

Úvodem představil prof. Unger metody a postupy při provádění výzkumu moravských šibenic. Základním pramenem se staly mapy I. vojenského mapování, zv. Josefského, které probíhalo na Moravě v letech 1764–1768. Podkladem pro tento významný geografický počín se stala Müllerova mapa zvětšená do měřítka 1 : 28 800. Na tehdejší dobu bylo toto měřítko poměrně velké a díky tomu jsou tyto mapy velmi bohatým a detailním informačním zdrojem.

Důstojníci vojenské topografické služby projížděli krajinu na koni a mapovali metodou „a la vue“, česky to zní méně vznešeně – „od oka“, tj. pouhým pozorováním v terénu. Jeden důstojník za léto dokázal zmapovat až 350 km².

Velká pozornost byla věnována komunikacím, které byly rozlišeny podle sýzdnosti, řekám, potokům i umělým strouhám, využití půdy (orná půda, louky, pastviny atd.) i různým typům budov – kostely, mlýny, hrady, radnice, opevnění. Vyznačeny byly také šibenice. Území Moravy bylo zpracováno na 126 sekcích velmi podrobně.

V další části své přednášky předvedl původní konstrukce šibeničních staveb a představil svědectví archeologických nálezů o provozu na šibenicích. Věnoval pozornost jednotlivým lokalitám na Znojemsku, Hustopečsku, ve Slavkově, Cejkovicích, Vranově nad Dyjí či Holíči. Samozřejmě, že opomenout nemohl ani naše město. V té souvislosti vzpomenu výzkum PhDr. Roberta Snášila v Mařaticích, který prováděl v místech, kde stávala šibenice, jež je zachycená na Willenbergově vedutě města z roku 1593.

Na výklad pana profesora navázal doktor Pěnička, který vysvětlil, co všechno vypovídají kosterní nálezy. Těla oběšených byla ponechána na šibenici do doby, než se rozpadla, kosti byly poté lehce zahrnuty hlínou. V blízkosti šibenice se nacházejí také zvířecí kosti, což souviselo s činností kata ve funkci pohodného, který sbíral mrtvá zvířata a ukládal je právě v blízkosti šibenice.

Na základě antropologických rozborů bylo zjištěno, že ve většině případů byli oběšenými dospělí muži ve věku 30–35 let mající výšku postavy 155–178 cm. Našly se také kosterní pozůstatky nedospělých jedinců ve věku 15–17 let. Antropologové dokumentovali rovněž různá onemocnění, traumata, následky lámání kolem či stětí mečem. V mnoha případech výzkum přinesl poznatky o tom, že oběšenci neměli většinou lehký život, trpěli podvýživou a všelijak strádali.

Závěr přednášky patřil doktorce Balázové, která mimo jiné hovořila o tom, že na základě provedených výzkumů se v některých obcích projevila snaha místních úřadů o zpřístupnění daného místa s bližším ozřejmením jeho historie.

Pro zájemce o hlubší poznání výsledků výzkumů doporučuji knihu Josefa Ungera a kolektivu: Jihomoravské šibenice v časném novověku (16.–18. století), vydanou Masarykovou univerzitou v roce 2019.

PhDr. Blanka Rašticová

Za lidovými tradicemi ve filmech Pavla Popelky

Muzejní spolek a Slovácké muzeum připravilo pro své členy i příznivce muzea v závěru roku 2025 velmi zajímavý přednáškový cyklus nazvaný Za lidovými tradicemi ve filmech PhDr. Pavla Popelky, CSc., který nám nabízí možnost nahlédnout pod pokličku filmové tvorby významného československého etnografa, našeho bývalého kolegy, emeritního ředitele Muzea Jana Amose Komenského v Uherském Brodě. Zatím se uskutečnily první dva díly (30. října a 4. prosince 2025). První byl věnován kořenům zájmu P. Popelky o filmovou tvorbu, prvním scénářům a filmům autora, druhý s názvem Člověk a společnost představil i snímky s vánoční tematikou.

Fotodokumentace a filmografie patří neodmyslitelně k jeho profesi etnografa. Zachycuje slavnosti a rituály především jihovýchodní a východní Moravy, různé folklórní jevy, od masopustů až po vánoční obchůzky. Pavel Popelka má za sebou řadu sestříhaných filmů, např. za film *Hody s věncem a káčerem* získal na Etnofilmu v Čadci v roce 2004 v kategorii etnografických dokumentů dokonce cenu mezi profesionály. V roce 1998 založil Musaionfilm – celorepublikovou přehlídku a festival muzejních filmů, pořádanou každoročně v Muzeu Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, která je zaměřena na filmy o muzeích, jejich historii, sbírkách, výzkumech muzejníků apod. Kromě vlastní práce za kamerou také dodává témata pro filmy, případně celé scénáře, které natočili nebo natáčejí druzí, často profesionální tvůrci, např. Petr Hajn, Rudolf Adler, Karel Fuksa ad. A vlastně už jako student etnografie Filozofické fakulty UJEP Brno napsal scénář pro film *Drapačky*. A to byl také nejstarší promítnutý snímek na prvním setkání s Pavlovými filmy, a myslím, že i jeho nejstarší film. Tento snímek natočila v roce 1972 Československá televize Brno, režíroval ho Jiří Vanýsek. Zavedl nás do obce Strání, a jeho prostřednictvím jsme zavzpomínali na staré časy, kdy se za dlouhých zimních večerů, kdy televize nebyla samozřejmostí, lidé věnovali činnostem, na které v létě není čas. Například ženy draly peří, „práštky“ (přadleny) předly len. Nad hromadou husího peří se sešly ženy různého věku a při draní se probralo úplně všechno, veškerý život v obci (jaké kdo měl šaty, kdo se kdy a kde bude vdávat nebo ženit, kdo má jakou pálenku apod.). Další, velmi silný snímek už točil Pavel sám.

Byl z počátku 90. let a zaznamenával pohřeb mladého chlapce také ve Strání (většina pohřebního průvodu šla ve svátečních krojích, bílá a černá nevěsta, vystrojené jak na svatbu; i po letech velmi silný dokument). Další film byl věnován pálení slivovice po domácku (rovněž ve Strání u Pavlova tchána). Následoval film, který byl uveden s titulky – protože straňanskému nářečí by možná každý ne vždy porozuměl (Pavel připomněl, že ho pouští vždy pro odlehčení situace; hned nám všem bylo jasné proč: byl jako vystrížen z pohádkového seriálu „A je to“, věnoval se úklidu sena s asistencí dvou zahraničních režisérů). Čtvrtý film natočila Zlatka Potyková pro Folkloriku a Pavel v něm „pouze“ účinkoval, hrál na dudy, komentoval. Rozmanité, pestré. Všichni byli nadšeni i pobaveni.

Druhá filmotéka přinesla několik snímků. První Z kraje pod Lopeníkem a Javořinou z roku 1982. Pavel Popelka k němu napsal scénář společně s Jaroslavem Juráškem. Jednalo se o specifický folklórní obrázek a ohlédnutí za těmi „co nás formovali“ (citace: P. Popelka), vše propojeno s nádhernou hudbou Leoše Janáčka (vzpomínka na jeho návštěvu v obci Březová), a lidovou písní bardů a velikánů folklorního světa, kteří již nejsou mezi námi. Připomeňme si návštěvu u vypravěče Josefa Lebánka, Jana Rapanta, písně domova interpretované Vlastou Grycovou, Lubošem Málkem a dalšími. Dokument „Na tem světě hrbatém“ z roku 2004, rovněž v Pavlově režii, byl zcela jiného charakteru. Vyprávěl o bývalém cestáři „filozofovi z lidu“, který žije s postiženým synem, stará se o něj. Syn (zahradník) opravuje kola pro lidi v obci, sní a zpívá o životě, pokouší se sestřít „torpedo debile“. Zachycuje zde okamžiky běžného dne v životě lidí, které ostatní jen těžko přijímají.

Poslední film všechny vánočně naladil. Byl věnován adventnímu času ve spojení s živým betlémem v Muzeu J. A. Komenského v roce 2002. Nevadilo, že vše probíhalo za velmi mrazivého dne (prý naměřili minus 19), i tak se Pavlovi podařilo zprostředkovat nám autentickou atmosféru betlémské stáje s koledami a tradičními zvyky (vystoupení řady folklorních skupin i jednotlivců) prostřednictvím živých postav (Josef, Marie, Ježíšek), zvířat (osel, ovce) a často i andělů a pastýřů, a my jsme mohli už na začátku prosince nasát tu pravou, nefalšovanou vánoční atmosféru.

PhDr. Milada Frolcová

Továrny a vily. Stavební dědictví Thonetů

O historii a podnikatelských aktivitách rodu Thonetů nás na své poutavé přednášce informovala dne 13. 11. 2025 Mgr. Petra Svobodová, Ph.D., která byla v květnu letošního roku naší fundovanou průvodkyní Thonetovou vilou v Koryčanech.

Zakladatel firmy Michael Thonet se narodil v Boppartu v roce 1796 a v roce 1842 se přesunul do Vídně, kde v roce 1853 založil dřevařskou továrnu Gebrüder Thonet. Hledal levnější pracovní sílu a podařilo se mu nakoupit pozemky na zpracování dřeva v Chříbech a pozemek na stavbu továrny v Koryčanech. Tak vznikla v roce 1856 továrna, kterou řídil z Vídně, a do Koryčan jen dojížděl.

V thonetovských továrnách se obvykle nacházely ohýbárny, sušárny, strojovny, šroubárny, lisovny, rašplovny, leštírny, varny, balírny, expedice a sklady. Nechyběly ani požární zbrojnice a konírny. V továrnách pracovali muži, ženy a děti (od 14) let. Pracovní doba trvala obvykle 12 hodin. Vyráběly se zde židle, také houpací křesla, stoly, nábytek, garnýže... Vyroběné zboží se ukládalo do beden a po železnici putovalo do prodejen a obchodních domů po celém světě. U nás to byl první obchodní dům v Brně, dále ve Vídni, Pešti, Londýně, Hamburku, Paříži, Berlíně, Bruselu, New Yorku ... v roce 1911 jich bylo 23.

Na fotografii zjednodušeného genealogického stromu rodiny Thonetů vidíme další nástupce a zakladatele továren a stavitele honosných vil.

August Thonet, třetí syn Michaela Thoneta, se do rodinného podnikání zapojil velmi brzy, podílel se na výstavbě továrny v Bystřici pod Hostýnem a stal se jejím ředitelem. Podnik vedl společně s nejmladším bratrem Jakobem. Stavba továrny započala v roce 1860 a tovární budovy byly stavěny v několika etapách. I přes nepřítel v podobě ničivých požárů fungovaly ještě pobočné provozy v Holešově, Kelči, Všechovicích, Polici, Komárně a Prusinovicích. Výstavba továrny Gebrüder Thonet měla zásadní vliv na podobu a rozvoj celého města.

Theodor Thonet, syn Augusta Thoneta, byl ředitelem pobočky ve Vsetíně a většinu života prožil na vsetínském zámku. Ve Vsetíně byla postavena také nemocniční kaple. V roce 1870 si Thonetové pronajali vodní pilu ve Vsetíně a zde umístili samostatnou vsetínskou továrnu s pobočkami v Liptále a Hovězí. V roce 1890 koupili Thonetové panský pivovar a o rok později celé vsetínské panství včetně zámku a zahájili činnost kovozpracující dílny. Firma Gebrüder Thonet se spojila v roce 1924 s firmou Kohn-Mundus. Theodorův nejstarší syn Hugo Michael obýval zámeček v Dinotici.

Viktor Thonet, syn Jakoba Thoneta, založil v Halenkově, kde žily všechny tři děti Theodora Thoneta, dřevozpracující podnik společně s bratrem Richardem. Pobýval ale v Rakousku na zámku Lehenhof. Ve vile v Halenkově žili blízcí příbuzní. Vila funguje v současnosti jako nájemní dům a slavnou minulost rodiny Thonetů připomíná bronzová busta Michaela Thoneta umístěná na zahradě.

Velkostatek Velké Uherce (Slovensko) koupili Thonetové v roce 1856 včetně rozsáhlých bukových lesů. Postavili zde továrnu, zaměstnanecké byty, kasino a tovární školu. Na správě velkouherského statku se podílel Julius Theodor Michael Thonet s nejstarším synem Louisem.

Thonetové své továrny budovali i mimo území Rakouska-Uherska, a to v dnešním Polsku (tehdejším ruském Novoradomsku), v hesenském Frankenbergu a švýcarském Curychu.

Události 2. světové války měly na thonetovské dědictví zdrucující vliv. V poválečném Československu jim byl zbylý majetek nejprve zabaven a po roce 1948 znárodněn. Většina z rodiny Thonetů odešla do emigrace.

Thonetova vila, „Spící kráska“ v Koryčanech, stojí v parkové části areálu bývalé továrny firmy Gebrüder Thonet. Postavil ji Alfred Thonet, vnuk Michaela Thoneta, v roce 1896 a v roce 1907 provedl přestavbu továrny. Město Koryčany má to štěstí, že se může pyšnit touto vilou, místními obyvateli Koryčan dlouhá léta nazývanou jako zámeček. Na snímcích prezentace dr. Svobodové jsme byli ohromeni architekturou, technickým řešením a umem řemeslníků konce 19. století, kdy byla vila postavena. Třípodlažní objekt mírně nepravidelného čtvercového půdorysu byl částečně zapuštěn do svažitého terénu okolního parku. Z ojedinělých dobových pohlednic a fotografií nám dr. Svobodová ukázala i snímky původní fasády, na které se nacházela patrová lodžie s balkonem, přístupná samostatným venkovním schodištěm.

V suterénu vily se nacházelo provozní zázemí, kotelna a spižárna. V přízemí se hlavním vstupem krytým markýzou na ozdobných kovaných konzolách vcházelo do atria v podobě schodišťové haly s otevřenou galerií v patře. V hale se nachází dominantní dřevěné schodiště, které je zachováno v celkem uspokojivém stavu. Nad ním všichni návštěvníci užasnou. Halu osvětluje shora zavěšený kovový prosklený podhled. Užitkové prostory vily byly situovány na straně továrny a reprezentativní prostory na straně k parku. Stropy místností zdobila štuková zrcadla. Před jídelnou se nacházela kuchyně, v patře byly privátní místnosti, ložnice a koupelny. Do podkroví mansardové střechy s vikýří byla situována prádelna, sušárna a skladiště mouky. Z dochovaných situačních plánů vyplývá, že zahradní průčelí směřovalo do parku protkaného cestičkami, které vedly k tenisovému kurtu a k rybníčku.

Projekt na stavbu reprezentativního rodinného domu zpracoval světoznámý architektonický ateliér Fellner&Helmer. Spolupráce architektů s nábytkářským impériem trvala několik desetiletí.

Na počátku 20. století žila ve vile početná rodina Alfreda Thoneta. Jednalo se o 13 osob, tedy manželé Thonetovi, jejich čtyři děti a služebnictvo. A jak z historie známe, po roce 1948 sloužila i tato vila (jako mnohé jiné) přes padesát let pro nejrůznější účely.

Vila sloužila také vedení koryčanské továrny. Tovární areál zahrnoval samotnou továrnu, dělnické a úřednické domky a již zmíněnou reprezentační budovu. Následně vznikla dělnická kolonie s typizovanými domky. Koryčanská továrna měla filiiálky ve Střílkách, Buchlovicích a Bučovicích, kde se poprvé od roku 1859 sériově vyráběla židle č. 14, pověstná „thonetka“.

Od března roku 2023 je vila kulturní památkou. Vzhledem k jejímu historickému významu a architektonickému skvostu bylo rozhodnuto o její obnově a rekonstrukci.

Před nedávnou dobou se mohli členové našeho spolku zúčastnit prohlídky vily se zasvěceným výkladem dr. Svobodové. Já jsem se bohužel nemohla zúčastnit, a tak se těším na duben příštího roku, kdy bude ve vile instalována výstava Květiny pro Idu Thonetovou. A za pozvání určitě také stojí oslavy 130. výročí od výstavby Thonetovy vily, které proběhnou 19. září 2026.

Reprezentativní Thonetova vila v Koryčanech se naprosto vymyká běžným i podnikatelským rodinným vilám, postaveným na konci 19. století. Tato zcela mimořádná stavba je tak trochu „Šípkovou Růženkou“, která čeká na probuzení.

Mgr. Věra Vyhliďová

Návštěva Muzejního spolku v Klenotnici Velké Moravy na Modré

Muzejní spolek v Uherském Hradišti si zapsal do kroniky další mimořádnou událost – návštěvu Klenotnice Velké Moravy v Archeoskanzenu Modrá dne 11. prosince. Jedná se o kulturní „klenot“, který vyniká originalitou a unikátním architektonickým řešením, jenž nemá v českých a moravských zemích obdoby a je jedním z nejnavštěvovanějších míst ve Zlínském kraji. Tato jedinečná podzemní stavba byla otevřena v létě roku 2024 výstavou zlatých artefaktů – šperků, oděvních doplňků a zdobných zbraní z období raného středověku pod názvem „Elity Velké Moravy“, kterou navštívil v loňském roce i náš muzejní spolek. Na základě nadšených ohlasů členů spolku, kteří se akce zúčastnili, zorganizovala místopředsedkyně spolku Blanka Rašticová další návštěvu výstavy „Elity Velké Moravy II“ (Člověk a zvíře), tedy šperků, oděvních doplňků a zbraní zdobených zvířecími a lidskými motivy.

Výstavou nás provedl autor projektu Klenotnice Velké Moravy a zároveň autor výstavy doc. PhDr. Luděk Galuška, CSc. Pro milovníky historie, a zvláště pro nás Hradišťačky, potomky Velkomoravanů, se jednalo o nezapomenutelný zážitek z exkurze do doby našich předků v 8. a 9. století.

Luděk Galuška nám poskytl doslova pastvu pro oči v podobě nádherných a neuvěřitelně umělecky vypracovaných šperků, oděvních doplňků a zdobených zbraní i ostruh s obdivuhodnou zručností tehdejších řemeslníků, nad níž rozum současného a technickým pokrokem „ukolébaného“ homo sapiens prostě žasne. Jedinečný prožitek umocnilo fundované průvodcovské slovo Ludka Galušky, jenž velmi poutavě okomentoval každý vystavený exponát, představil jeho historii a poukázal na detaily, které oku laika mohly uniknout.

Pro nás, návštěvníky, znamenala výstava nejen úžasné estetické prožitky, ale také jsme byli obohaceni odbornými informacemi o životě našich předků, jejich šikovnosti a schopnostech tvořit v podstatě v primitivních podmínkách tak umělecky dokonalé předměty.

S úctou a poděkováním PhDr. Blance Rašticové a doc. PhDr. Ludkovi Galuškoví, CSc.

PhDr. Jaroslav Mikulík

Vydal Muzejní spolek v Uherském Hradišti, 2026

Texty: Eva Domincová, Mílada Frolcová, Zdeněk Habrovanský,
František Ilík, Jaroslav Mikulík, Blanka Rašticová, Radomír Válek, Věra Vyhliďová

Fotografie: Daniela Galčanová, Zdeněk Habrovanský, Jana Hubená, Antonín Hubený,
Jaroslav Mikulík, Kateřina Odložilíková, Lucie Petříková, Renata Prokešová,
Blanka Rašticová, Michal Šigut, Martin Štecher

Grafická úprava: Michal Malina

**Slovácké
muzeum
v Uherském
Hradišti**

